

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اساسنامه هیأت رسیدگی به شکایات قانون برگزاری مناقصات»

• ایزو ۹۰۰۰ به عنوان یک مرجع مدیریتی متداول برای تضمین کیفی محصول یا نتیجه دارای سه گام مهم متوالی است:

۱. طراحی فرایندهای مناسب،

۲. نظارت پیوسته برای رعایت فرایند طراحی شده (شناسایی هر گونه عدم انطباق)،

۳. رفع سریع و صحیح عدم انطباق اقدامات جهت حصول انطباق مجدد.

• «قانون برگزاری مناقصات» در بستر همین رویکرد مرجع مدیریتی تدوین شد^۱ گام اول در راه فرایندگرایی در خود قانون نهفته است. گام دوم در برگزاری مناقصات شفاف سازی این فرایند است که با استفاده از اطلاعات اشخاص ذینفع و نیز «پایگاه ملی اطلاع رسانی مناقصات» شکل می گیرد. گام سوم منوط به وجود گروه یا هیأتی است که با شناخت دقیق دو گام اول و دوم و با واکنش سریع و مناسب در برابر عدم انطباق احتمالی، هرگونه «عدم انطباق مؤثر در نتیجه» را به حالت انطباق با چارچوب صحیح برساند.

• برجسته ترین ویژگی های حقوقی قانون برگزاری مناقصات عبارتند از:

- پایگاه ملی اطلاع رسانی مناقصات،

- کمیته فنی - بازرگانی،

- قیمت متناسب،

- هیأت رسیدگی به شکایات.

• برای جلوگیری از اطاله رسیدگی در هیأت و به انجام رسیدن درست و سریع مناقصاتی که شبیه عدم انطباق یا انحراف در آنها بروز می کند، این هیأت باید فصل الخطاب تعیین چگونگی ادامه فرایند برگزاری مناقصه باشد. این هیأت بیش از آنکه مرجع قضایی باشد، گروه خبره صلاحیتداری برای تعیین سریع روش درست در فرایند برگزاری مناقصه است. کارکرد اصلی هیأت عبارت است از: اصلاح سریع عدم انطباق در فرایندهای برگزاری مناقصات نه قضاوت نهایی در خصوص تعطیلی فرایند کار.

• رسیدگی و اعلام نظر هیأت مزبور به معنای رسیدگی قضایی کامل نیست؛ یعنی مواردی از قبیل تعدد ابلاغ و اخطار به طرفین، دادن مهلت موسع جهت تنظیم دفاعیه و تقدیم لوائح متقابل، فرصت استماع دفاع طرفین، شهادت و شهود، تأمین دلیل و... صدور دستور قرارهای موقت و ... به طور کامل مدنظر نیست.

۱. قانون برگزاری مناقصات در سال ۱۳۸۰ توسط مرکز پژوهش های مجلس تدوین شد و در تاریخ ۱۳۸۳/۱۱/۳ به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید.

• اگر فرایند بررسی شکایات در هیأت طبق سازوکارهای جاری قضایی و مراجع متعدد طولانی موجود باشد (مانند هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، دفاتر و ادارات کل سازمان بازرسی کل کشور، دیوان عدالت اداری، دیوان محاسبات کشور و ...) ایجاد این هیأت دیگر ضرورتی ندارد، چرا که این فرایند هم‌اکنون نیز طی می‌شود. از سوی دیگر اگر بنا بود که نظر هیأت فقط در حد یک نظر مشورتی برای رئیس دستگاه باقی بماند، تأسیس این هیأت و به‌ویژه تصویب اساسنامه آن توسط قانونگذار ضرورتی پیدا نمی‌کرد. زیرا همه برای گرفتن مشورت و شنیدن - و فقط شنیدن - نظرات کارشناسان مختارند. لذا باید گفت:

هیأت باید در موارد/اختلافی درباره «اجرای صحیح فرایند برگزاری مناقصات»، رسیدگی سریع، فنی و الزام‌آور را پیش از اتلاف وقت و انعقاد قرارداد به انجام رساند تا از انحراف فرایند تعیین برنده مناقصه پیشگیری شود. سایر جرائم و تضییعات نیز در مراجع ذیصلاح موجود قابل مسموع و پیگیری است.

• وجه افتراق «وظایف هیأت» با «قضاوت»

قوه قضائیه ناظر بر کلیه بخش‌های اجرایی و نظارتی است و باید توجه داشت که نباید نقش «هیأت رسیدگی به شکایات» با «قاضی یا قوه قضائیه» خلط شود. تفاوت ظریف در ماهیت و اقدامات «هیأت رسیدگی به شکایات» و «دادگاه» وجود دارد بنابراین توجه به شأن کارشناسانه و رویکرد متکی به فنون فرایند برگزاری مناقصه، به‌منظور افزایش احتمال حصول کیفیت و قیمت مناسب از راه کنترل فرایند، در کنار شأن دادجویی و دادستانی و رویکرد متکی به احقاق حق، لازم به‌نظر می‌رسد.

• وجه اشتراک «وظایف هیأت» با «قضاوت»

اصل وجودی این هیأت در اقتدار آن برای اصلاح فرایند جاری و تغییر جریان امور است. بر همین اساس احتمال کشش یا دعوت اعضای هیأت به روش‌های ناصواب و حتی مجرمانه وجود دارد. بدین ترتیب وضعیت این هیأت از لحاظ قرار گرفتن در مواضع لغزش و مخاطره و دعوت‌های مکرر به روابط ناسالم، همانند قضات و بسیار محتمل است. به همین سبب به مواردی مانند ضرورت «شناخت سوابق مالی و معاملاتی» اعضای هیأت، امنیت شغلی و تأمین مالی آنان و نیز نظارت بر روابط مالی و اقتصادی آنها کاملاً ضروری است.

• مهمترین نیازهایی که این قانون باید پاسخ دهد عبارتند از:

- چه ویژگی‌هایی می‌تواند سرعت و دقت رسیدگی و اعلام نظر هیأت را تأمین کند؟
- مسئولیت ملی این هیأت‌ها با کیست و مرجع رفع آرای مختلف در موضوع واحد چه کسی است؟
- در مواردی که هیأت در ضمن بررسی روش، با احتمال وقوع جرائم یا تخلفاتی برخورد می‌کند، روش ارجاع این جرائم یا تخلفات به مراجع ذیصلاح چیست؟
- پرداخت هزینه‌های شکایت برای جلوگیری از طرح شکایات واهی لازم است یا خیر؟
- مرجع رسیدگی به تخلفات این هیأت‌ها کیست؟